

Vládní epidemiolog: Vítězství nad koronavirem oslavíme nejdřív za rok

asocr.cz, 7. 6. 2020

I firmy a podnikatelé se mají připravovat na to, že druhá vlna může přijít a že je třeba se zaopatřit. Je stále důvod k tomu, aby firmy vycházely z toho, že stále trvá pandemie, říká Rastislav Maďar.

Je to více než tři měsíce od chvíle, kdy se v Česku potvrdili první nakažení s koronavirem. Země si prošla nouzovým stavem a lidé si museli zvyknout na často nepříjemná protiepidemická opatření, jejichž dozvuky budou trvat ještě dlouho.

Období potřebného nadechnutí veřejného života však stále doprovází celá řada pravidel. „Důležité je, aby se lidé chovali zodpovědně,“ připomíná v rozhovoru pro Seznam Zprávy Rastislav Maďar, epidemiolog, vedoucí Ústavu epidemiologie a ochrany veřejného zdraví Lékařské fakulty Ostravské univerzity a koordinátor ministerské pracovní skupiny.

Česko má za sebou několik vln uvolňování protiepidemických opatření, počty nakažených klesají a hlídají se spíše lokální ohniska. Vnímáte takový vývoj jako definitivní vítězství nad pandemií, nebo spíš jako jednu z vyhraných bitev?

Vnímám to jako vítězství v bitvě. První jsme vybojovali úspěšně, ale teď nás čeká ještě několik dalších, než budeme moci říct, že jsme vyhráli válku. Pokud by se situace vyvíjela velmi dobře, budeme schopni říct, že jsme vyhráli, až někdy za rok, někdy koncem jara příštího roku. Když se na to podíváme výhledově do dalších týdnů a měsíců, tak nás čeká ještě nějaké drobné rozvolňování karanténních opatření - z toho už bych obavu neměl. Předchozí velké vlny nám ukázaly, že se daná cesta a řízení osvědčilo a že se data nezhoršila. Přesto jsme ke každému kroku přistupovali s velkou pokorou.

Jedna z větších věcí, ve které cítím velký tlak na naši epidemiologickou skupinu, to jsou hromadné akce. Na podzim se konají různé veletrhy a kongresy. Všichni jsou ochotní upravit provoz tak, aby si areál rozdělili do sektorů a každý měl část návštěvníků, jsou ochotní upravit své zázemí. Ale i tak je to obrovské riziko a my nyní nejsme schopni říct, jestli na podzim skutečně můžeme dovolit, aby někde bylo 80 nebo 90 tisíc lidí na jednom místě.

K podzimní sezoně se dostaneme, ale pokud jde o výhled do dalších týdnů - je situace definitivně pod kontrolou?

Skutečně velkou obavu mám už z letní sezony. I po jednání se slovenskými kolegy, kteří přiletěli do Prahy společně se slovenskou vládou a s kterými jsme jednali na Ministerstvu zdravotnictví, jsem se utvrdil v tom, že všichni epidemiologové - ve všech evropských zemích, možná i ve všech zemích světa postižených covidem - mají obavu, aby otevírání hranic, které je na jednu stranu nezbytně nutné, nezhoršilo situaci a nevrátilo nás do předchozího období. Naši občané vyjedou do Chorvatska a setkají se tam s turisty z třetí země - s Francouzi, Němci, s lidmi ze severní Itálie, kde je mnoho vazeb na severní Chorvatsko a na Istrii. Máme posílenou ochranu v nemocnicích, v ústavních zařízeních sociální péče, máme připravené systémy chytré karantény, zdravotní péče má dostatek pomůcek, takže už by to rozhodně neznamenalo, že se budeme vracet k plošné karanténě. Teď už bychom situaci dokázali uhlídat regionálně, ale mohlo by to znamenat velké omezení určité lokality.

Bojíme se, že když nám za týden vyjedou desítky tisíc lidí do různých zahraničních zemí a vrátí se zpátky, i když se vrátí malý zlomek nakažených - dejme tomu setina promile - tak stejně založí nová ohniska nákazy v různých částech republiky. To je riziko, které nás čeká. A na to musíme umět velmi rychle a flexibilně reagovat. Pokud ne, bude zle.

Původně jsem se chtěla ptát, zda máte obavy z druhé vlny na podzim, ale vy tedy máte obavu už z toho, co způsobí nově rozvolněné cestování...

Důležité je, aby se lidé chovali zodpovědně. To znamená - do dalších měsíců, možná i let - pokud člověk nemá příznaky nákazy, tak je pochopitelné, že se vrátí infekční a neví o tom. Ale pokud má jakékoliv projevy nákazy, tak nesmí mezi lidmi. V rámci trasování případů v České republice se zaznamenalo i to, že byla celá rodina příznaková a šla na svatbu. To je naprosto neakceptovatelné. Je to čirá hloupost, která může způsobit, že se dramaticky zhorší situace v nějaké lokalitě a doplatí na to i ostatní lidé. Takže to základní pravidlo, které nás bude čekat, je chovat se zodpovědně - i v zahraničí dodržovat základní prevenci, to znamená - nejit do přeplněné restaurace, nejit do přeplněného wellness, snažit se dodržovat dvoumetrové odstupy. Dát si roušku, když se mi bude zdát, že si odstupy uhlídat nedokážu.

Druhá vlna by v podstatě mohla být i dřív než na podzim. Teoreticky by se to skutečně mohlo stát. My jsme se druhé vlny obávali už v tom smyslu, zda ji nemůže způsobit rozvolňování karanténních opatření.

Za předpokladu, že léto proběhne po epidemiologické stránce v klidu. Jak se tedy konkrétně na podzim může situace zkomplikovat vzhledem k obvyklé sezoně respiračních nemocí?

Ze začátku - a možná to bude už s nástupem dětí do školek a do škol - se nejspíš podíl respiračních nákaz zvýší. To se stává běžně. Nikdo ale nebude mít jistotu, zda se jedná o covid, či nikoliv. Občas ho může chytit i nějaká paní učitelka nebo někdo z rodičů. V průběhu podzimu se bude čím dál víc stávat, že někdo dostane příznaky a zruší se divadelní představení nebo fotbalový zápas a podobně. Pokud se nakažený člověk bude chovat rozumně. Pokud ne a půjde s tím do práce, může vyblokovat celý kolektiv, protože ti lidé budou v karanténě a tak dále.

Nicméně ze začátku to budou mírnější virózy, které budou přibývat, a spíš se to projeví jako komplikace situace kvůli podobnosti příznaků. Lidé sice budou mít něco jiného, ale nebude to jisté. Proto budou zůstat doma a čekat na výsledky testu.

Později v průběhu chřipkové sezony - a je třeba dodat, že chřipka je jedna z nejvážnějších běžných virových infekcí - se může stát, že některým pacientům chřipka do značné míry oslabí organismus. Když na něj poté nasedne koronavirus, bude mít otevřenou cestu do dolních cest dýchacích, protože chřipkový virus umí oslabit i lokální obranyschopnost dýchacích cest. Koronavirus by se tak mohl rychle dostat k plicním buňkám. Je schopen rychle do nich vstupovat, množit se tam a napadnout za velmi krátkou dobu rozsáhlou část plicní tkáně.

Na druhou stranu jsem zaznamenala i názory - například mikrobioložky Soni Pekové - že už dnes je virus rozšířený v teplých i studených oblastech, a tudíž nic nenasvědčuje tomu, že by byl sezonní. Co si o tom myslíte, může takový fakt hrát roli?

To, zda přijde druhá vlna, dnes nikdo neví. Ono to zní mediálně zajímavě, ale ať už se zeptáte expertů Světové zdravotnické organizace - a já sám jsem mluvil s ředitelem české Kanceláře WHO Srđanem Matićem a ptal se ho na stanovisko WHO i jeho osobní, také říkal, že to nikdo neví. Ani když se zeptáme kolegů z ECDC - také řeknou, že to není jisté. Můžeme se samozřejmě bavit o hypotézách. My si samozřejmě přejeme, aby nenastala. Ale ten argument ohledně sezonnosti, který jste zmínila, ten neseďí.

I chřipkový virus je schopný šířit se v teple. To přitom neznamená, že není sezonní a že nemůže mít typický sezonní charakter. I v Singapuru nebo Brazílii se může šířit chřipka v jejich zimní sezoně, která není tak chladná jako naše. Jde o stejný princip přenosu - na krátkou vzdálenost z člověka na člověka. Když kýchneme, virus absolvuje vzdálenost dva metry za extrémně krátkou

dobu - a přitom na něj okolní podmínky ani nestihnou mít vliv. Obalený v kapence je odolnější vůči vnějším podmínkám.

Na ministerstvu už se připravují scénáře a bojový plán pro případ, že se situace zdramatizuje?

První, co je vidět a bude vidět, že se posilují stavy hygienické služby. Vláda schválila velký balík peněz, který by měl vést k tomu, že se významným způsobem navýší počet lidí v hygienické službě, aby byli schopní spravovat chytrou karanténu a personálně ji potom zajistit a reagovat na to, co nastane. To je velmi důležité. Druhá věc je ale samozřejmě ta, zda se podaří najít dostatečný počet lidí s příslušnou kvalifikací.

Musí se sehnat lidé a je potřeba zajistit, aby tam chtěli i lékaři. Na hygienických stanicích je lékařů obrovský podstav, takže je asi potřeba je i trochu lépe zaplatit. Když se hygienická služba posílí, bude nás to chránit dlouhodobě. Nikde není řečeno, že nemůže v budoucnu přijít další koronavirus. A stačilo by, kdyby byl kombinací těch horších vlastností SARS, MERS a covid. A už by bylo zle.

Který moment pro vás bude znamenat, že si řeknete: Je to tady znovu? Když bude pacientů denně přibývat víc než 100?

Je to složitější. Komplexní data nám každé ráno zasílá pan Ladislav Dušek, ředitel Ústavu zdravotnických informací a statistiky. Je tam nejen denní výkyv, ale i pětidenní výkyv. Protože i ten denní může být subjektivní a dán tím, že se více testovalo nebo se našlo nějaké ohnisko. Daný soubor hodnot je poměrně komplikovaný. Samozřejmě první, na co se díváme, je počet pozitivních testů - zda je nárůst způsoben tím, že se víc testovalo, potom se díváme na věkovou strukturu nakažených, na popis epidemie, zda je to pod kontrolou - to už jsou i data z hygienických stanic. Mohou to být kontakty někoho známého, tím pádem nás to nějak nevzrušuje. Pokud je to homogenní skupina lidí, tak nás to také tolik netrápí, ale pokud by se ukázalo, že se virus objevuje v různých lokalitách a vstupuje do rizikové populace nebo to byla sestřička z LDN, že se zvyšuje obsazenost lůžek akutní péče - situace je jiná.

Za jistých okolností nás 200 nakažených nemusí trápit a za jistých okolností, kdyby to byli první nakažení v různých lokalitách a bylo by jich 50 - tak kolem jednoho nakaženého může přibýt několik dalších a kolem každého samostatné ohnisko nákazy. To by byl důvod začít vše pečlivě sledovat.

Když se přesunu k dnešnímu praktickému životu. Nynější vlna nákazy obrovsky ovlivnila pracovní život a na něj navázanou ekonomiku. Po této zkušenosti - mají se firmy a podnikatelé už nyní připravovat, že druhá vlna zkrátka může přijít a že je třeba se zaopatřit a nepodceňovat ani prevenci?

Jednoznačně, je stále důvod k tomu, aby firmy vycházely z toho, že stále trvá pandemie. Virus je i u nás a náhodně si vybírá. V podstatě všichni zaměstnavatelé musí vycházet z toho, že i když budou na pracovišti dodržovat prevenci, tak vždy se může stát, že se tam někdo pozitivní objeví. Může se nakazit kdekoliv, ale když je bezpříznakový a přijde do práce - a nakonec se zjistí, že je pozitivní - tak čím méně lidí s ním bez ochranných pomůcek bylo v blízkosti, tím méně lidí skončí v karanténě a tím méně bude postižen zaměstnavatel samotný.

Měly by firmy zapřemýšlet o tom, že by bylo vhodnější přestavět společné prostory a velké open space kanceláře, případně být svolnější k práci z domova?

Jednoznačně. To je jedna z věcí, které nám zůstanou. Pokud je možná taková flexibilita, měla by zůstat. Pokud zaměstnavatel má možnost hlídat pracovní výkonnost na základě nějakých kritérií,

tak ten člověk nemusí sedět celý den na svém jednom místě, pokud to tedy není třeba z nějakých dalších důvodů. Snažit se, aby byl prostor obsazený co nejmenším počtem lidí.

S open space takový problém nemám, pokud tam nejde nemocný člověk s příznaky, tak až tak extrémně rizikové přímo nejsou. Co je riziko, to je společná klimatizace. Ale to je i v obyčejných kancelářích, pokud je pro ně společná a točí se tam stejný vzduch. Může být klimatizace, která ho vyvádí ven nebo ho odsává a nebo se pravidelně kontrolují filtry, potom je riziko menší, ale i tak zůstane největší riziko v tom, když přijde příznakový člověk a bude virus šířit kolem sebe.

Pracovníci v kancelářích si zvykli, že nemusí mít roušky. Budeme je muset na podzim zase nasadit?

Pokud jde o homogenní skupinu a nikdo nemocný mezi ni nejde, je to takto v pořádku. Musíme se naučit s tím virem žít a určitě se musíme naučit žít i bez roušek, na druhou stranu kdyby tam byl kolega s velkou nadváhou, kuřák s vysokým tlakem a cholesterolem, ve vyšším věku - tak by asi také nechtěl, aby ho někdo v práci exponoval. Je to proto otázka i toho, s kým je člověk v kontaktu.

Z roušek se stalo takové ožehavé téma, zatímco někomu to nevadí, někdo je vnímá jako problém. Přemýšleli jste o tom, kdy už povinnost roušek - třeba i v MHD - zrušíte?

Určitě ze začátku podzimu budou výzvy, aby k sobě byli lidé ohleduplní a aby si to když tak pohlídali samotní. Ale víte, že ne každý to tak udělá a ne každý si to uvědomí. Každému se určitě stalo, že natankoval a neměl roušku, protože zapomněl a uvědomil si to až cestou. Ale místa jako tramvaj a metro, kde je hodně lidí na malém prostoru, jsou riziková.

Naše pracovní skupina má tohle téma v plánu 9. června, budeme zasedat na ministerstvu. I v naší skupině jsou lidé, kteří říkají: je to dobrovolné, kdo jde do MHD, tak souhlasí s tím, že se exponuje. Na druhou stranu ale někteří lidé do MHD musí, protože nemají auto, musí jet do práce a netouží po tom, aby je někdo vystavoval svým sekretům. Potom jsou kolegové, kteří patří mezi velké zastánce roušek. Snažíme se vydiskutovat fakta pro a proti a rozhodnout.

Máte už vlastní představu, jak by to bylo ideální?

Předpokládám, že se skupina shodne na tom, že k nějakému datu bude možné roušky venku odložit úplně. Pokud jde o povinnost. V některých průzkumech vyšlo, že by si to skoro polovina lidí vzala i tak. Já bych ji určitě neměl nasazenou vždy, ale měl bych ji u sebe a kdybych se k někomu přiblížil, tak bych si ji dal, protože vím, že ten virus spousta lidí stresuje, bojí se o své zdraví a vědí, že ještě není vyhráno. Na druhé straně části lidí je rouška opravdu odporná a nemají to rádi. Bylo by dobré, abychom jako společnost našli nějakou shodu.

MHD a vnitřní prostory veřejné, kde se může nahromadit více lidí, jako jsou velká nákupní centra, kina, divadla, tam bych roušky ještě nějakou dobu ponechal. Ale je to otázka konsenzu a důkazů.

Takže dokud se viru nezbavíme - dokud například nebude vakcína - tak bychom si měli v podstatě zvyknout na to, že jako si ráno bereme do práce mobil a peněženku, tak si vezmeme i roušku, abychom ji měli při ruce, když je potřeba?

Přesně. Myslím, že tohle by mohlo zůstat, i kdyby koronavirus úplně zmizel. Přes příští rok a dále. Tohle je zodpovědné chování - dlouho jsem se pozastavoval i nad tím, jak špatná je hygiena rukou u nás, což vidím například na benzinkách nebo v obchodních centrech. Málokdo si teď troufne si ruce neumýt. Naučilo nás to i odstupy. Na rozdíl od Asie nás předchodí pandemie nenaučily roušky nosit, nyní je to takový evoluční krok. Asi s námi roušky zůstanou, ale přál

bych si, aby dobrovolně, nikoliv povinně. To by bylo jedině za podmínky velkého zhoršení situace.

Když se přesunu k další velké kapitole života, kterou koronavirus zastavil, je to školství. Tenhle školní rok už je definitivně pošramocený, v září se ale školáci chystají do lavic v plné síle. Budou pro ně stále platit nějaká speciální pravidla?

Děti by měly být nabádány, aby si častěji dezinfikovaly, ruce a pokud skutečně mají příznaky nákazy, které by mohly odpovídat covid-19, tak ať do školy nechodí. Když se dítěti udělá ve škole špatně, tak aby tam byl mechanismus, jak ho vyčlenit od kolektivu, než se dostaví rodiče. Ale myslím, že to v září začne celkem normálně. Očekávám, že za poměrně příznivé epidemiologické situace vstoupíme do září a škola začne klasicky. Budou tam ale dezinfekce a bude se říkat, ať zbytečně moc dětí není v šatně a podobně.

Potom je otázka, jak dál. Jsou na to dva názory - buď, že se prostě musíme naučit s virózou žít a zůstaneme u tohoto. Nebo se dětem ve společných prostorách doporučí roušky. Ale třída se nechá pohromadě, nebudou se dělat rozestupy. Jen s tím, že příznakové dítě nebo dítě, které má doma někoho nemocného, by si mělo dát roušku.

Nicméně, když si představíme tu realitu, která každý podzim a zimu nastává - respirační onemocnění, ať už závažnější, nebo méně těžké, má obrovské množství lidí. Jak se mají třeba zachovat rodiče, jejichž dítě ráno trochu zakašle - budou ho muset automaticky nechat doma a nebrat ho do školky? Co když neseženou hlídání a z preventivní bezpečnosti nechtějí dát dítě k prarodičům?

Jiné virózy nám to jistě budou komplikovat. S velkou pravděpodobností to nebude nový koronavirus, ale nikdy nebudeme mít jistotu - příznaky mohou být různě závažné. Jediný specifický příznak, o kterém víme, je ta náhlá ztráta čichu a chuti úplně bez rýmy.

Takže rodiče by měli uvažovat tak, že to může být covid, a spíš dítě nechat doma?

Měli by. Pokud jim hrozí komplikace v práci, tak se nejspíš budou snažit dítě udat i tak do kolektivu, ale v takovém případě by měla reagovat sama škola. Každý by měl uvažovat tak, aby vnímal riziko a v případě potřeby ho stáhl. Kdyby bylo nejhůř v nějakém regionu, tak se škola stáhne na nějaké homogenní skupiny. Tak, jak je to teď.

Takže do reality se to promítne tak, že si víc dětí bude s nějakými lehkými příznaky muset zvyknout, že jakmile mají rýmu nebo kašel, učí se doma?

Bude to asi řešeno nějakou karanténou nebo testováním, záleží na okolnostech...

Jak k tomu mají přistoupit starší učitelé, kteří jsou třeba sami mezi těmi rizikovými a bojí se o zdraví?

Pořád budou mít možnost si od studentů držet odstup. Alespoň po sezóně respiračních nákaz. Buď se odsune první lavice, nebo si mohou vzít štít. Teoreticky může ten rizikový učitel požádat studenty, aby si roušky dali. Individuálně si to musí každý uzpůsobit tak, aby se dodržela prevence.

Pokud by se situace zdramatizovala, pořád přichází v úvahu, že se škola úplně zavře?

Já myslím, že něco takového bude nastávat čím dál méně. Zavření školy jako takové extrémní opatření, protože stále panuje velká obava. Ale časem si zvykneme, že když třeba bude pozitivní jeden případ, tak si ho vytrasuje hygienická stanice, zjistí, jaké jsou blízké kontakty, ty půjdou do karantény a na jejím konci budou testovány. Ale zbytek školy může fungovat dál.

Už v úvodu jste zmiňoval obavy z cestování. Když se k němu ale na chvíli vrátím - vy sám byste ho doporučil, nebo se lidé mají smířit s tím, že letošní dovolená bude po Česku?

Má to dva aspekty. Jeden je ten, že všichni epidemiologové říkají: pokud nemusíte, zůstaňte doma, přece jen tu máme známou situaci. Na druhou stranu, když se teď podíváte na data, tak je na tom lépe než my Slovensko, Rakousko... de facto - když neomezujeme cestování z Prahy do jižních Čech, tak proč ho omezovat z jižních Čech do Rakouska? Když je situace lepší.

V tomto obava není. Také si musíme uvědomit to, že když se v cizině chováme zodpovědně, nikdo nás nenakazí. Takže můžeme být v Miláně na náměstí, a pokud k sobě nikoho nepustíme na dva metry, pokud si sami dáme roušku, než někam jdeme - chrání především okolí, ale určitou bariéru dělá i směrem k nám. A pokud si budeme dezinfikovat ruce a podobně, bude malá pravděpodobnost, že se nakazíme. A naopak - pokud jdeme do přeplněného centra nebo wellness, tak riskujeme.

A třeba vyrazit s prvním sněhem lyžovat do Itálie je úplná sci-fi?

Z lyží se v zimě vrátily desítky tisíc lidí bez potíží. Nakazilo se něco přes stovku. Nakonec se víc Čechů nakazilo v Rakousku než v samotné Itálii. Ve své podstatě si myslím, že ty desítky tisíc lidí, kteří se vrátili nenakaženi, tak buď měli štěstí, nebo dodrželi prevenci. Když jedete vlastním autem, máte vlastní chatku nebo penzion, který není přelidněný, nechodíte do přeplněných provozoven a nesednete do kabinkové lanovky, tak myslím, že se dá slušně nákaze zabránit. Když se člověk bude chovat zodpovědně, tak je možná riziko nákazy v cizině nižší, než když se bude chovat nezodpovědně a zůstane v tuzemsku. Stát nebude věčně něco omezovat a ani nechce - ale je třeba poukazovat na riziko. Přiznám se, že bych do kina, kde by za mnou někdo konzumoval popcorn, nešel. Případně bych si sedl tak, aby za mnou nikdo nebyl.

Když někdo pojede autobusem na dovolenou do Chorvatska, tak riskuje, že ho někdo může nakazit, ale to už je na každém. Ani v letadlech se nebudou vynechávat sedadla - budou tam roušky a ověřování zdravotního stavu, možná měření teploty, ale omezování sedadel ne.

Roušky ani všudypřítomnou dezinfekci jsme si nicméně ještě před třemi měsíci neuměli představit. Měl by se náš přístup k hygieně změnit trvale? Třeba i v podobě svědomitějšího postoje k očkování?

Myslím, že o očkování proti chřipce bude velký zájem a měl by být i u očkování proti pneumokokům. Rizikové skupiny mají nárok na očkování zdarma a využívá ho jen málo z nich. Cílem EU byla proočkovanost na úrovni 75 procent - tomu jsme se ani neblížili, některé státy se tomu přitom blíží. Takže v tomhle zaostáváme. Hygiena rukou, případně dobrovolně roušky a dodržování odstupů v sezoně respiračních nákaz můžou mít i pozitivní vliv nejen na covid, ale i na to, že se sníží i výskyt jiných virů. Myslím, že se letos proočkovanost zvýší, a to dokonce až tak, že mohou vakcíny nestačit. Proto apelujeme na praktické lékaře, aby si udělali předobjednávky.

Je to přes tři měsíce od chvíle, kdy ministerstvo oznámilo první tři případy covid-19 v Česku. Jak ty tři měsíce boje s nákazou hodnotíte? Co negativního a co pozitivního nám z nich zbude?

Naučili jsme se, že je virus zákeřný a že o něm stále mnohé nevíme. Doteď nemáme úplnou jistotu, jestli člověk, který nemá protilátky, nemůže být současně infekční - to znamená, že by mohl virus vylučovat. Další věc je, zda se někdo může opakovaně nakazit. Dále jak dlouho ochranné protilátky vydrží. Zákeřný je i v tom, že po lehké infekci protilátky podle všeho v dostatečné míře nevznikají, jen po těžší infekci a jen po omezenou dobu. To všechno se ještě bude zkoumat. Nejistot je poměrně dost. Ale mohlo by být hůř a my se z toho musíme velmi poučit.

Ono to jistě přinese i některé pozitivní věci - možná lepší chování lidí, třeba bude méně průjmových nákaz v létě, méně nákaz dýchacích cest v zimě, tím, že si budeme dezinfikovat ruce a dodržovat odstupy... Jednotlivé země nyní jednaly individuálně a vidíme, že minimálně EU musí jednat jednotně. Nyní jsou dané postupy a protokoly, které zůstanou, a kdyby se objevilo časem něco stejně zlého nebo horšího, tak EU nebude zbytečně čekat a udělá to rázně a koordinovaně a nebudeme tolik zranitelní.

Společnost ukázala, že si vzájemně umí pomoci, a často i lidé, kteří možná měli pocit, že neumí takto pomáhat. Mnoho lidí říká, že neviděli v takové míře chodit na výlety celé rodiny. Pokud někdo chtěl, našel si pozitivní cestu.

Jsou tu ale bohužel velké ekonomické škody. Zejména pro ty, kdo neměli ekonomickou rezervu, nebo začínali těsně předtím podnikání, pořídili si hotel, penzion nebo půjčku, to jistě bylo velmi náročné a vláda by měla zajistit pomoc.

Zdroj: seznamzpravy.cz

1995 - 2020 ASO | Poslední aktualizace 14.06.2020

ASOCIACE SAMOSTATNÝCH ODBORŮ

Zdroj: <https://www.asocr.cz/obsah/54/vladni-epidemiolog-vitezstvi-nad-koronavirem-oslavime-nejdri/266643>